

РИЗИКИ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ

Світлична Т. І., Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Підприємства будівельного комплексу грають важливу роль в розвитку економіки держави. Адже вони створюють основні фонди для функціонування всіх виробничих, невиробничих галузей економіки, а також для об'єктів соціальної інфраструктури міст.

Важливе місце в діяльності підприємств будівельного комплексу займають проблеми стимулювання їх розвитку на базі досягнень науково-технічного прогресу. Ефективність функціонування будівництва тісно пов'язана із інноваційними шляхами його розвитку, із зрощуванням інноваційного потенціалу, із запровадженням форм і методів стимулювання інноваційної діяльності.

Питанням інноваційних засад розвитку будівельних підприємств присвячено роботи таких вітчизняних та зарубіжних економістів, як: Вольський А., Гасанов М., Іванова Н., Лещиков В. та багатьох інших [1, 3, 6, 10-12].

Однак, незважаючи на велику кількість робіт із проблем інновацій будівництва, все ще залишається багато невирішених завдань із управління непередбачуваністю змін середі функціонування будівельних підприємств та подолання ризиків впровадження інновацій.

Темпи інноваційного розвитку підприємств будівельного комплексу України є дуже повільними [8] і причинами цього виступають: низький рівень бюджетного фінансування наукових досліджень; слабка розвинутість інноваційно-інвестиційної інфраструктури; низький рівень інноваційної свідомості персоналу підприємств; обмеженість, малодоступність інформації щодо досвіду здійснення інноваційних проєктів, вітчизняних та зарубіжних наукових розробок; слабкий рівень розвитку дослідницької бази на будівельному виробництві; висока вартість нововведень та невизначеність строків інноваційного процесу; високий економічний ризик; нерегульованість правової бази та брак власних коштів будівельних підприємств; стримання інноваційних проєктів адміністративними перешкодами та нормативами; корупційність та консерватизм мислення місцевої влади; низька якість будівельних матеріалів; неспівпадання інновацій з сформованою роками парадигмою містобудівного середовища [4, С. 1].

Однак, все ж не можна стверджувати, що будівельний комплекс України в буквальному розумінні «законсервований» та не сприймає інновації. Всеохоплюючий консерватизм будівництва тим не менш долають такі будівельні нововведення, як: високоефективні будівельні, теплоізоляційні та кровельні матеріали, енергозберігаючі склопакети, зниження матеріаломісткості виробництва; використання під час будівництва житла

схеми енергозбереження, що ґрунтується на принципі когенерації (сумісна виробка електро- та теплової енергії) тощо [4, С. 5].

Кожне будівельне підприємство повинно зрозуміти свій інноваційний потенціал та, під час розробки інноваційного проекту, приділяти особливу увагу проблемам врахування ризиків. Ризик – це відхилення фактично отриманого результату від очікуваного (мети) за наперед непередбачуваними обставинами [4, С. 10; 9, С. 38]. Ризики супроводжують всі стадії розробки та впровадження інновації. Інноваційна діяльність підприємства – це процес, який завжди пов'язаний із ризиками.

В більшості країн світу влада намагається створювати чітку політику, яка могла б реагувати на швидку зміну ситуації, підтримувати будівельні проекти, у тому числі із високим ступенем технічного й фінансового ризику. В Україні ж будівельні підприємства самостійно створюють систему ризик-менеджменту, яка дозволяла б адекватно реагувати на зміну факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, та пов'язувати кінцеву мету розвитку з конкретними інноваційними проектами.

Під інноваційним ризиком будемо розуміти міру непевності в одержанні очікуваного рівня прибутковості при реалізації проекту.

Перелічені вище види інноваційних ризиків зустрічаються в будь-якому проекті [2, С. 23; 5, С. 73]. Проектні ризики обумовлені особливостями його життєвого циклу. При виборі методу оцінки ефективності інноваційного проекту, визначаються терміни здійснення проекту, розмір інвестицій, наявність альтернативних проектів і інші фактори. У світовій практиці найбільше часто для оцінки ефективності проектів застосовують методи оцінки ефективності проекту, засновані на дисконтованих оцінках, оскільки вони значно більш точні, тому що враховують різні види інфляції, зміни процентної ставки, норми прибутковості і т.д. До цих показників відносять метод чистої поточної вартості, метод індексу рентабельності, метод внутрішньої норми прибутковості і метод поточної окупності.

Існування ризиків інноваційних процесів будівельних підприємств зумовлює необхідність управління ними. Тобто, застосування дій з ідентифікації рівня невизначеності та по мінімізації негативного впливу ризику на діяльність підприємства [6, С. 60]. Під управлінням ризиками, на нашу думку, слід розуміти процес, що поєднує вибір мети управління з урахуванням наявних ресурсів і обмежень ринкової ситуації, вибір методів і інструментів управління і підтримка балансу між вигодами від зниження ризику і необхідними для цього витратами на технічні, організаційні і фінансові важелі.

На думку автора, політика управління господарськими ризиками інвестиційного проекту будівництва включає в себе такі складові елементи:

- 1) встановлення цілей системи управління ризиками;
- 2) кількісний аналіз ризиків (вибір методів кількісної оцінки; оцінка можливих втрат від ризиків; визначення фактично та припустимого рівнів ризику; порівняння визначених рівнів ризику);

3) розробка комплексу управлінських рішень по мінімізації рівня ризику (визначення напрямків впливу на ризик; застосування різних варіантів впливу на ризик; оцінка результатів дій).

Особливо важливе місце в практиці управління інноваційними ризиками займає пошук шляхів їх зниження. Як відзначає у своїй роботі Іл'єнкова С.Д. [7, С. 55] найбільш поширеними способами зниження ризиків інновацій є наступні:

1. Розподіл ризику між учасниками проекту (передача частини ризику співвиконавцям). Відбувається при розробці фінансового плану проекту і контрактних документів. При цьому учасники проекту приймають ряд рішень, що розширюють, або зменшують діапазон потенційних інвесторів.

2. Страхування ризику означає передачу визначених ризиків страхової компанії.

3. Резервування коштів на покриття непередбачених витрат. Передбачає встановлення співвідношення між потенційними ризиками, що впливають на вартість проекту, і витратами, необхідними для подолання збоїв у виконанні проекту.

Сучасний розвиток економіки ставить перед керівництвом підприємств будівельного комплексу важливе завдання – необхідність ефективного управління інноваційними ризиками. Базуючись на системному підході створюється можливість виявити причини зовнішніх та внутрішніх ризиків, а, отже, і задіяти оптимальні методи оцінки та впливу на ризикові ситуації.

Розробка найбільш оптимальних заходів політики ризик-менеджменту інноваційними ризиками діяльності забезпечить зниження незапланованих фінансових втрат і витрат та зміцнення інноваційного потенціалу будівельних підприємств.

Список використаної літератури:

1. Вольский А. Инновационный фактор обеспечения устойчивого экономического роста / А. Вольский // Вопросы экономики. – 1999. – №1. – С. 4-12.

2. Вітлінський В.В. Ризикологія в економіці та підприємстві [монографія] / В.В. Вітлінський, Г.І. Великоіваненко. – К.: КНЕУ, 2004. – 480 с.

3. Гасанов М.К. Стимулирование инновационного развития строительного производства / М.К. Гасанов // Сборник научных трудов. Проблемы теории и практики экономики народнохозяйственного комплекса региона. Часть 5. – Махачкала: ДГТУ, 2005. – С. 5-12.

4. Грачева М.В. Анализ проектных рисков / М.В. Грачева. – М.: Фантастин-Форм, 1999. – 199 с.

5. Денисенко Н.П. Риски внедрения инновационных проектов / Н.П. Денисенко, А.П. Гречан, К.А. Чигирик // Инновации. – 2005. – №4-5. – С.71-75.

6. Иванова Н. Национальные инновационные системы / Н. Иванова // Вопросы экономики. – 2001. – №7. – С. 59-71.

7. Инновационный менеджмент [учебник для вузов] / Под ред. С.Д. Ильенковой. – М.: Юнити, 1997. – 327 с.

8. Концепція державної цільової програми сприяння розвитку інноваційної діяльності в будівельному комплексі України на 2005-2007 роки: Повідомлення про оприлюднення

проекту регуляторного акта Міністерства будівництва України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.info-build.com.ua>.

9. Кривцун І.М. Етапи та напрями теоретичних досліджень управління ризиками / І.М. Кривцун // Збірник наукових праць за матеріалами Першої Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми економічного ризику: аналіз та управління» (26-28 жовтня 1998 р.). – К.: Міносвіти України, КНЕУ, 1998. – С. 38-39.

10. Лещиков В.А. Инновации в жилищном строительстве / В.А. Лещиков. – М.: КАН, 2002. – 40 с.

11. Лосев В. С. Эффективность инноваций / В.С. Лосев // Экономика строительства. – 1998. – № 9. – С. 34-41.

12. Нейенбург В.Е. Методические подходы к оценке эффективности инновационных проектов в угольном производстве в рискованных ситуациях / В.Е. Нейенбург, Ю.З. Драчук // Наукові праці Донецьк. нац. техніч. ун.-ту. Серія: економічна. Випуск 76. – Донецьк, ДонНТУ, 2004. – 238 с.

МЕТОД ДІАГНОСТИКИ РІВНЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Смірная С. М., канд. екон. наук, Євтушенко І. М. ст.викл., Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Для діагностики рівня фінансово-економічної безпеки підприємства (ФЕБП) застосовуються різні методики та використовується різноманітний економічний інструментарій, кожний з яких має певні переваги та недоліки. Важливим науковим завданням є обґрунтування методу діагностики та застосування на практиці визначення рівня фінансово-економічної безпеки суб'єкта господарювання з урахуванням відхилень індикаторів ФЕБП, що сприяє підвищенню точності оцінювання.

Відповідно до методу діагностики рівня економічної безпеки підприємства (ЕБП), запропонованому в [1], відбирають та ідентифікують індикатори, що характеризують ЕБП. Надалі отримані значення подають до бази даних індикаторів ЕБП. Наступним етапом діагностики досліджувані показники вимірюють та заносять у базу даних значень індикаторів ЕБП. У подальшому оцінюють відхилення індикаторів ЕБП та заносять їх у базу даних відхилень індикаторів ЕБП, після чого інформацію про відхилення індикаторів ЕБП використовують для регулювання та вироблення відповідних дій, що впливають на стан системи ФЕБП і на функціонування підприємства в цілому.

Недоліком відомого методу діагностики рівня ЕБП можна вважати те, що відсутність безпосереднього оцінювання загального рівня ЕБП знижує ефективність прийняття коригуючих рішень щодо забезпечення системи ФЕБП.

Удосконалення зазначеного методу діагностики рівня ЕБП полягає в тому, що перед регулюванням відхилення індикаторів ЕБП використовують оцінювання рівня економічної небезпеки підприємства, який заносять у базу даних рівня економічної небезпеки підприємства, що забезпечить підвищення об'єктивності діагностики загального рівня ФЕБП. Даний метод цілком